

SOCIALE INCLUSIE IN HET ONDERWIJS

Minder onderwijssegregatie en meer gelijke kansen

DE GEZAMENLIJKE KINDEROPVANGBESTUREN, SCHOOLBESTUREN, EN DE GEMEENTE, GEZAMENLIJK VERTEGENWOORDIGD IN HET BREED BESTURENOVERLEG ONDERWIJS, (HIERNA: DE MAATSCHAPPELIJK AKKOORDPARTNERS)

OVERWEGEN DAT

In Groningen de afgelopen jaren de ongelijke verdeling over scholen van leerlingen met verschillende sociaaleconomische achtergronden snel is toegenomen. In het rapport 'De Staat van het Onderwijs'¹ is te lezen dat in Groningen 60 procent van de basisschoolleerlingen van school zou moeten veranderen om te komen tot een gelijke verdeling over scholen van leerlingen met hoog- en laagopgeleide ouders. Voor een groot deel heeft de segregatie in het basisonderwijs te maken met de samenstelling van de wijken waar scholen staan. Segregatie ontstaat dus al als iedereen naar de dichtstbijzijnde school gaat, want in de ene wijk wonen nu eenmaal meer mensen met bijvoorbeeld een hoog opleidingsniveau dan in de andere. Uit het onderzoek van de Onderwijsinspectie blijkt echter dat scholen vaak homogener zijn dan de buurt waarin ze staan. In gemengde wijken hebben scholen dus niet vanzelfsprekend ook een gemengd leerlingenbestand. De verklaring daarvoor ligt grotendeels in het keuzegedrag van ouders en leerlingen. Ouders vinden het belangrijk dat een basisschool dichtbij is, maar – zeker in plaatsen waar het aanbod ruim is – laten ze ook andere eigenschappen van een school meewegen. Ouders kiezen vaak voor scholen met leerlingen met een vergelijkbare achtergrond. In het voortgezet onderwijs is sociale segmentatie minder te verklaren door woonsegregatie. Daar speelt de schoolkeuze van ouders en leerlingen een nog grotere rol.

Iedere ouder wil graag het beste voor zijn of haar kind. De vrijheid in schoolkeuze geeft ouders de gelegenheid een school te kiezen die past bij hun levensbeschouwelijke en pedagogische opvattingen. Tevens zijn er leerlingen voor wie het als gevolg van een specifieke ondersteuningsbehoefte niet mogelijk is onderwijs te volgen op een school in de eigen wijk. Kinderen hebben het recht op een zo volledig mogelijke ontplooiing van hun talenten, zoals opgetekend in het Kinderrechtenverdrag. Het is daarom een verrijking dat er sprake is van een breed palet aan scholen van verschillende signatuur. Toegankelijkheid van de best passende vorm van onderwijs voor alle kinderen – ongeacht achtergrond, het inkomen van de ouders of de wijk waarin ze wonen – is daarbij cruciaal.

¹ Onderwijsverslag De Staat van het Onderwijs 2016/2017, Inspectie van het Onderwijs (april, 2018).

Naast school zijn ook thuis en vrije tijd belangrijke domeinen waarin kinderen opgroeien. Het werken aan minder onderwijssegregatie, meer sociale inclusie en meer gelijke kansen kan daarom alleen succesvol zijn als alle partners hun rol oppakken. Een integrale benadering van de drie leefwerelden (thuis, school en vrije tijd/wijk) is daarbij essentieel. Ieder individu kan bijdragen aan een samenleving waarin iedereen wordt gewaardeerd en zonder vooroordeel de juiste kansen kan krijgen. *It takes a village to raise a child.*

De maatschappelijk akkoordpartners laten zien zich bewust te zijn van deze gezamenlijke opdracht. Ze vinden het belangrijk dat alle kinderen maximale kansen in hun ontwikkeling krijgen, in welk gezin of welke wijk zij ook geboren worden. Daartoe zien ze het belang van aantrekkelijke scholen van hoge kwaliteit op iedere plek. Ze vinden het tevens belangrijk dat scholen een gemengd leerlingenbestand kennen, waar leerlingen van verschillende sociaaleconomische achtergronden elkaar ontmoeten en tot elkaar verbonden voelen. De maatschappelijk akkoordpartners zien het belang in van het verbeteren en intensiveren van de samenwerking om deze ambities te verwezenlijken en contacten tussen de verschillende schoolpopulaties te bevorderen.

DE MAATSCHAPPELIJK AKKOORDPARTNERS KOMEN ALS VOLGT OVEREEN:

Doelstelling

De algemene doelstelling van dit akkoord is om gezamenlijk en structureel sociale inclusie en gelijke kansen voor alle kinderen en jongeren te bevorderen.

Taakstelling

Partijen stellen jaarlijks een uitvoeringsagenda op, welke wordt vastgesteld in het Breed Besturenoverleg Onderwijs (BBO). De huidige uitvoeringsagenda van het akkoord geeft hiertoe de voorzet middels beschrijving van huidige en nieuwe initiatieven.

Vereist draagvlak

Voor de realisatie van de doelstellingen van dit akkoord dient bij partijen en hun achterban draagvlak te zijn. Partijen zullen met kracht bevorderen dat het al getoonde draagvlak wordt vastgehouden en versterkt en dat wordt gehandeld overeenkomstig de afspraken van dit akkoord.

Voortgang en evaluatie

Via het BBO – dat vier keer per jaar bij elkaar komt – volgen we de voortgang van de gemaakte afspraken in dit akkoord. De werking van het akkoord zal in 2022 door partijen integraal worden geëvalueerd. Deze evaluatie vindt plaats op een door partijen nader te bepalen wijze. Mede aan de hand van de uitkomsten van de evaluatie zal door partijen worden bepaald of en zo ja in welke vorm dit akkoord zal worden verlengd en/of aangepast.

Wijziging akkoord

Dit maatschappelijk akkoord stellen we op voor de periode 2020-2022, maar heeft als werkagenda een dynamisch karakter. Landelijke ontwikkelingen, nieuwe inzichten of initiatieven vanuit het Gronings onderwijsveld kunnen in de loop van de tijd leiden tot aanpassing of uitbreiding van onze gezamenlijke afspraken.

Werkingsduur en bekendmaking

Dit akkoord treedt in werking met ingang van de datum dat het door alle partijen is ondertekend. De publieke bekendmaking en ondertekening zal plaatsvinden in een feestelijke bijeenkomst op woensdag 7 oktober 2020. Daarboven zullen alle partijen zelf bekendheid geven aan de afspraken naar hun eigen achterban.

MAATSCHAPPELIJK AKKOORD

SOCIALE INCLUSIE IN HET ONDERWIJS

CBS de Borg (Vereniging voor Christelijk Onderwijs Haren)

Christelijke Scholengemeenschap Groningen

Hanze Hogeschool Groningen (Pedagogische Academie)

Kids2b

Kids First COP groep

Maartenscollege (Stichting Carmelcollege)

NHL Stenden (Academie voor Primair Onderwijs)

Parcival College

Reformatorische basisschool De Zaaier

Stichting Baasis

Stichting voor Christelijk Speciaal Onderwijs Groningen

Stichting Gereformeerde Scholengroep

MAATSCHAPPELIJK AKKOORD

SOCIALE INCLUSIE IN HET ONDERWIJS

Stichting Katholieke Onderwijs
Centrale Groningen

Stichting Kinderopvang
Stad Groningen

Stichting Koninklijke Kentalis

Stichting Openbaar Onderwijs
Groningen

Stichting Openbaar
Onderwijs Marenland

Stichting RENN4

Vereniging voor Christelijk
Onderwijs Groningen

Vereniging voor Christelijk Primair
Onderwijs Noord-Groningen

Vereniging voor Gereformeerd
Primair Onderwijs NoorderBasis

Widar Vrijeschool

Willem Lodewijk Gymnasium

Gemeente Groningen

UITVOERINGSAGENDA

KINDEROPVANG EN BASISONDERWIJS

Van ambitie naar actie: huidige initiatieven

Huidige initiatieven van opvang, onderwijs en gemeenten dragen reeds bij aan de ambitie van meer sociale inclusie en gelijke kansen. Een aantal voorbeelden hiervan zijn:

- Met het programma 'Voor alle jonge kinderen gelijke kansen' werken we aan kansengelijkheid in het onderwijs door ons te richten op onze jongste inwoners van de gemeente. We bieden alle jonge kinderen (2 - 4 jaar) 16 uur per week een voor- en vroegschoolse educatie programma van hoge kwaliteit, zodat ze bij de start van de basisschool niet met een achterstand beginnen. In samenwerking met de kinderopvanginstellingen en het basisonderwijs willen we verder werken aan een doorgaande ontwikkelingslijn.
- De ambitie is dat elke basisschool een ontmoetingsplek is in de wijk, waar scholen en instanties in de wijk samenwerken om voor kinderen de beste omgeving te creëren. Een plek waar kinderen van 0 tot 13 jaar van verschillende sociaaleconomische achtergronden samenkomen en van elkaar leren, in lijn met de Vensterschool-gedachte.
- Veertien scholen in aandachtsgebieden binnen de gemeente Groningen hebben een brugfunctionaris. Om diens rol bij de overdracht naar voortgezet onderwijs te onderzoeken, is er vanuit de Gelijke Kansen Alliantie een pilot gestart waarbij de inzet van de brugfunctionaris wordt verbreed.
- Met de pilot Roots of Empathy bevorderen we de sociale inclusie binnen de eigen muren van de school. Het programma verhoogt empathie bij kinderen en bevordert hun sociale en emotionele competenties. Het programma is in schooljaar 2019-2020 gestart op vijf basisscholen.

Van ambitie naar actie: nieuwe initiatieven

We willen leren van de huidige initiatieven en de situatie zoals deze nu is. Waar gaat het goed, wat kan er beter en wat zijn de onderliggende oorzaken hiervan? Maar we willen meer. Daarom brengen we niet alleen succesvolle interventies verder, maar starten we ook nieuwe experimenten om sociale inclusie te bevorderen. Zodat we samen een duurzame ontwikkeling creëren naar minder onderwijssegregatie en meer gelijke kansen voor alle kinderen en jongeren. De komende periode starten we de volgende initiatieven:

- Op meerdere onderwijslocaties steken we meer tijd en energie in de nieuwe generatie en richten ons daarom op een brede sociaal-emotionele, cognitieve en motorische ontwikkeling. Dat doen we door tijdens schooltijd (scholen) en na schooltijd (kinderopvang en partners in de wijk) meer werk te maken van bewegen, rekenen, taal, gezonde voeding, natuureducatie, wetenschap & techniek, cultuur, sociaal-emotionele ontwikkeling en beroepsleven: de verlengde schooldag. 50 weken per jaar een schools en naschools programma voor optimale ontwikkelingskansen voor alle kinderen.
- We zetten onderwijshuisvesting in om onderwijssegregatie te verminderen en sociale cohesie in de wijk te verbeteren. In het nieuwe Integraal huisvestingsplan onderwijs speelt segregatie een rol in de afweging om over te gaan tot vervangende nieuwbouw of renovatie en aanpak van de schoolomgeving. Zodoende investeren we de komende jaren in nieuwe schoolgebouwen in de noordelijke stadswijken. Deze nieuwe scholen bieden niet enkel huisvesting voor het onderwijs, maar ook de omliggende openbare ruimte, het naschools aanbod, etc. wordt samenhangend met de wijk ontwikkeld.

- We werken een pilot uit die zich richt op het organiseren van ontmoetingsprojecten tussen scholen met eenzijdige leerlingpopulaties. Zogenaamde vriendschapsscholen organiseren gezamenlijke voor- en naschoolse activiteiten, zodat contacten tussen leerlingen van verschillende achtergronden en uit verschillende buurten kunnen worden bevorderd. Een aantal enthousiaste scholen gaat aan de slag met het uitwerken van de pilot.
- We ontwikkelen een dashboard met informatie over de stand van zaken omtrent onderwijssegregatie en kansen(on)gelijkheid, om meer inzicht te krijgen in het probleem. Het dashboard bevat onder andere cijfers rondom onder- en overadvisering en heroverwegingen. In Groningen blijken veel heroverwegingen van het schooladvies te zijn. Oorzaken hiervoor worden nader onderzocht. Het onderzoek wordt uitgevoerd door het bureau Onderzoek Informatie en Statistiek Groningen (OIS Groningen), in samenwerking met het CBS Urban Data Center Regio Groningen.
- We starten een pilot voor gebiedsgerichte informatievoorziening en voorlichting. Met drie scholen is bekeken of de informatievoorziening aan ouders gelijk zou kunnen worden gemaakt. Deze drie scholen presenteren zich nu in een gezamenlijke folder. De folder komt via gebiedsgerichte voorlichtingen en partners in de wijk (consultatiebureau, kinderopvang en WIJ-team) bij ouders terecht. Ook wordt onderzocht of het mogelijk is voor 2 of 3-jarigen en hun ouders gezamenlijke open ochtenden op de basisscholen in de wijk te organiseren.
- We starten een taskforce die gaat verkennen in hoeverre aanmeldprocedures voor basisscholen op een andere (uniforme) wijze vormgegeven kunnen worden om sociale inclusie optimaal te bevorderen. We willen hiermee bijdragen aan een stabiele leerlingenstroom en een gelijk speelveld voor alle ouders. De taskforce bestaat uit vertegenwoordigers vanuit verschillende opvang- en schoolbesturen en de gemeenten.

Concrete afspraken

Voor de periode 2020-2021 spreken partijen in de kinderopvang en het basisonderwijs het volgende af:

Afspraak	Betrokkenen	Planning
Ontwikkelen van dashboard met informatie segregatie en kansen(on)gelijkheid.	OIS Groningen; CBS Urban Data Center; gemeente	Najaar 2020
Pilot vriendschapsscholen: drie ontmoetingsprojecten waarin het bevorderen van contacten tussen scholen met verschillende leerlingpopulaties centraal staat.	1) De Beijumkorf, Dom Helder Camaraschool, Het Palet en De Heerdstee (Beijum) 2) Bisschop Bekkersschool en St. Michaëlschool (Paddepoel en Centrum) 3) Joseph Haydn-school (Helpman)	2021
Pilot gebiedsgerichte informatievoorziening en voorlichting	Schoolleiding en ouders van De Kleine Wereld, Sint Franciscus en Karrepad; consultatiebureau; kinderopvang; WIJ Groningen	2020-2021
Taskforce uniforme aanmeldprocedures	VCOG; KOC; O2G; Kidsfirst; SKSG; Hanzehogeschool; gemeente	2020-2021
Pilot verlengde schooldag		2021

De schoolkosten:

Uitgangspunten

- Alle leerlingen kunnen meedoen aan alle programma's en activiteiten die de school aanbiedt. Ook als het gaat om activiteiten buiten het verplichte lesprogramma om die ouders/verzorgers niet kunnen of willen betalen. Voorbeelden zijn schoolreisjes, aanvullend sportaanbod of tweetalig onderwijs. De recente aanpassing van wetgeving 'Wetswijziging vrijwillige ouderbijdrage' ondersteunt dit uitgangspunt.
- Op onze scholen geven wij zelf vorm aan onze pedagogische en educatieve visie om het leren en opgroeien van kinderen te optimaliseren. Aan het gevarieerde aanbod dat daarbij hoort, kan elk kind meedoen, ongeacht de hoogte van de vrijwillige ouderbijdrage.
- Vrijwillig is ook echt vrijwillig. We voeren het gesprek met de medezeggenschapsraad om samen de hoogte en bestemming van de bijdrage te bepalen, en zorgen ervoor dat elk kind mee kan doen.

Schoolkeuze en toelating

- In aanloop naar het moment van schoolkeuze stemmen we de voorlichting aan ouders en kinderen af. We maken duidelijk dat de schoolkosten op geen enkele manier een rol mogen spelen bij hun keuze. We vinden volledige transparantie hierin belangrijk.
- De financiële draagkracht van ouders is niet bepalend voor de toelating.
- Vanaf uiterlijk 1 augustus 2021 vermelden we expliciet in de schoolgids en op de schoolwebsite dat alle leerlingen deel kunnen nemen aan alle activiteiten, ook als de vrijwillige ouderbijdrage niet betaald kan worden.
- De gemeente stuurt actief een brief naar de schoolbesturen voor leerkrachten om hen te informeren.

Eenmaal op school

- Alle kinderen doen mee.
- We vragen een jaarlijkse ouderbijdrage. Elk jaar brengen we opnieuw en aantoonbaar het vrijwillige karakter van de ouderbijdrage onder de aandacht. Voor ouders/verzorgers is er dus een jaarlijkse afweging voor het al dan niet betalen ervan. Ouders/verzorgers kunnen dus jaarlijks afwegen of het voor hen mogelijk is de ouderbijdrage te betalen.
- Bij betalingsproblemen van ouders/verzorgers stellen we een betalingsregeling voor, en gaan daarna eventueel tot kwijtschelding over. (We schakelen nooit incassobureaus in).
- We beperken de vrijwillige ouderbijdrage zo veel als mogelijk. Nut en noodzaak van relatief dure uitgaven, zoals schoolreizen, staan duidelijk in verband met het curriculum, en zijn van toegevoegde waarde. We beperken de kosten. Scholen kunnen hiervoor een spaarsysteem ontwikkelen.
- Kosten voor extra aanbod (zoals TTO, certificaten voor Engels, Duits, Frans) worden waar nodig aangevuld vanuit een fonds dat door de school/het bestuur wordt aangelegd.

Monitoring

- We monitoren tussentijds de uitwerking van de wetswijziging en van onze afspraken. Daarmee kunnen we ons beleid verder verfijnen.
- Na een jaar evalueren we. We brengen de signalen in beeld m.b.t. de schoolkeuze en daarna. Bij de evaluatie betrekken we o.a. de gemeente, de scholen, ouders en relevante fondsen (waaronder Stichting Leergeld). We evalueren voor 1 mei in verband met besluitvorming.
- We hebben specifieke aandacht voor voorgeschreven persoonsgebonden materialen zoals de aanschaf van een atlas, rekenmachine en praktijkkleding. Deze kosten willen we niet laten oplopen.
- De gemeentelijke regeling 'Tegemoetkoming schoolkosten' (VOS) wordt herijkt op de gewijzigde wetgeving.

Brede brugklassen:

We vinden het van belang dat alle leerlingen het voortgezet onderwijs kunnen beginnen in een brugklas waarbij zij het meest gebaat zijn. Voor de ene leerling is dat een categorale brugklas, voor de andere leerling is dat een brede, heterogene of verlengde brugklas waar de uiteindelijke keuze voor een bepaalde onderwijssoort nog even wordt uitgesteld. Voor sommige leerlingen is het VSO de beste onderwijsplek. Voor lang niet alle leerlingen is aan het begin van het eerste jaar immers al duidelijk welke onderwijssoort het best bij hen past. Het is dan ook van belang dat elke leerling het voortgezet onderwijs kán beginnen op een zo best mogelijk passende plaats. Voor het reguliere onderwijs is een brede brugklas een goede invulling. Daarom zien we een toereikend aanbod van brede brugklassen nadrukkelijk als één van de elementen in onze kansengelijkheidsaanpak. Enkele scholen in onze gemeente bieden al meer flexibiliteit in de onderbouw aan; een aantal andere scholen [namen scholen / besturen] gaat in een pilot experimenteren met de invoering van een brede brugklas.

Op meerdere onderwijslocaties investeren we daarnaast ook op andere wijze in een verbreding van het onderwijsaanbod. Te denken valt aan:

- Het huisvesten van verschillende onderwijssoorten (zowel de beroepsgerichte, speciale als algemeen vormende opleidingen) in één vestiging;
- Het verkennen van de mogelijkheid tot het aanbieden van praktijkvakken op havo- en vwo-niveau of bijvoorbeeld tweetalig onderwijs of een technasium op vmbo-niveau.

Naast onderwijskansen, willen we met breder georganiseerd onderwijs ook de ontmoetingskansen van leerlingen bevorderen. Zodat leerlingen met uiteenlopende achtergronden elkaar leren kennen, met elkaar leren samenwerken en elkaar leren respecteren. We denken aan het organiseren van activiteiten waaraan leerlingen van verschillende onderwijssoorten mee kunnen doen, bijvoorbeeld sport, wedstrijden en voorstellingen, practica en samenwerkingsprojecten.

De rol van schoolleidingen en docententeams:

Aandachtspunten voor docenten en leerkracht ondersteuners en schoolleiding.

We nemen ons voor om in onze scholen aandacht te besteden aan de recente inzichten vanuit wetenschappelijk onderzoek over het begrip kansengelijkheid. Op welke manier kunnen we leerlingen ondersteunen die te maken hebben met verschillende leefwerelden? Hoe kunnen we hen begeleiden en waar nodig zodanige randvoorwaarden creëren in het succesvol volgen van een opleiding die aansluit bij hun mogelijkheden, en in een schoolloopbaan die past bij hun capaciteiten? Wat hebben we als schoolleidingen en docententeams nodig om deze rol te spelen?

Onze scholen hebben qua ervaring en aanpak verschillende startsituaties als het om dit onderwerp gaat. Er zal dus binnen de scholen op verschillende manieren op worden ingespeeld: ieder vanuit de eigen ontwikkelpunten met een eigen verdiepingsslag. Daarin zal zeker uitwisseling mogelijk zijn.

Daarnaast gaan de schoolbesturen in gesprek over de stappen die we hierin samen kunnen zetten: bijvoorbeeld een gezamenlijke conferentiedag met Iliass El Hadioui en anderen die met dit thema al aan de slag zijn (Gelijke Kansen Alliantie / Transformatieve Scholen enz).

Huiswerkbegeleiding:

Werkplan voor een breed aanbod met de focus op gelijke kansen.

Gemeente Groningen slaat de handen ineen met partijen uit het onderwijs en de kinderopvang om de toegenomen onderwijssegregatie op basis van sociaaleconomische achtergrond tegen te gaan en zo kansengelijkheid te vergroten. Elk kind moet de best mogelijke schoolloopbaan krijgen en die ambitie is vastgelegd in een maatschappelijk akkoord.

In gezamenlijkheid wordt er een aantal initiatieven bedacht en uitgewerkt die moeten bijdragen aan het bevorderen van gelijke kansen en sociale inclusie. Het thema onderwijssegregatie is niet alleen van groot belang voor de toekomst van kinderen en jongeren zelf, maar ook voor de toekomst van onze samenleving.

Sinds het uitbreken van de pandemie zien we steeds meer vraag en aanbod ontstaan rondom huiswerkbegeleiding. De doelgroep, de locatie en vooral de kosten kunnen enorm verschillen.

In Groningen wordt er al begeleiding bij huiswerk en/of bijlessen voor leerlingen van het po en vo aangeboden vanuit verschillende partijen.

Ambitie:

Verschillende Groningse partijen hebben de ambitie om gezamenlijk een breed aanbod aan huiswerkbegeleiding te creëren en bijles of huiswerkbegeleiding beter toegankelijk te maken voor jongeren met minder financiële mogelijkheden. Met dit plan streven we ernaar samen met de aanbieder te komen tot een aanbod aan huiswerkbegeleiding voor alle kinderen en jongeren die dat nodig hebben.

Betrokken organisaties:

Hanzehogeschool, RUG, WIJS, Stichting Leren voor de toekomst, WIJ Groningen en de Gemeente Groningen.

Pilot:

De Gemeente wil vanaf september 2021 een pilot starten met goede, persoonlijke huiswerkbegeleiding aangeboden tegen een lage vergoeding door Stichting Leren voor de Toekomst. Het oog is hierbij gevallen op de wijk Lewenborg, omdat daar een mooi netwerk beschikbaar is via Lewenborg XL om het te kunnen organiseren én omdat er na een kleine peiling gebleken is dat er behoefte is binnen de beoogde doelgroep.

In gezamenlijk worden er afspraken gemaakt en wordt het Dok gezien als geschikte locatie.

Voor een uitbreiding van deze pilot stelt de werkgroep voor om de plaats Ten Boer te onderzoeken.

